

GÜL ANAÇLARI

Dürnev ÖZERGİNE (1)

Güllerde çeşitlerin özelliklerini değiştirmeden kısa zamanda ve fazla miktarda üretilmesini sağlayan üretim şekli aşı ile üretmedir. Bu üretim şeklinde üzerine aşı yapılacak anacın, yetiştirme ortamı ve gayesine göre, doğru seçilmesi lâzımdır. Anaçların da en önemli özellikleri kıymetli ve değişik gül çeşitlerinin kısa zamanda üretilmesini, iklim ve toprak şartlarına çeşitli gül varyetelerinin adapte olmalarını sağlamaktadır. Bu bakımdan bölge şartlarına en iyi adapte olabilen kaliteli anaçları kullanmak lâzımdır.

Gül anaçlarında kaliteyi şu şekilde izah edebiliriz :

Sıhhat: Hastalık ve zararlılardan arılık

Kuvvet: İyi inkişaf etmiş kök sistemi

Aşı kalitesi: Düzgün aşı boğazı ve fidanlarda morfolojik ve fizyolojik mütecanisliktir.

Diğer memleketlerde gül anaçları üzerine yapılan çalışmalar; Aşıya elverişlilik, obur vermeme kabiliyeti, hastalık ve donlara mukavemet, yetiştirmenin yapıldığı iklim şartlarında arzu edilmeyen belli başlı faktörlerin elemine edilmesi üzerinde olduğu kadar, anacın üzerine aşılana bitkinin, bitki genişliği ve çiçek zenginliği bakımından tesiri de programlarının geniş bir kısmını işgal etmektedir.

Memleketimizde muhtelif şartlarda ve gayelerde kullanılacak anaçları seçebilmek için anaçların özelliklerini bilmemiz gerekir.

Muhtelif şartlarda genellikle iyi netice veren önemli gül anaçları:

Rosa canina L. (Dogrose, brier): Doğal halde Avrupa memleketlerinde ve memleketimizde bulunmaktadır. Anaç gayesi için yetiştirilen *Rosa canina*'lar yaprak rengi ve dikenlilik bakımından çok heterojendirler. Kültür anaçlarının çoğu seleksiyon ve melezleme çalışmaları ile doğal halde yetişmekte olan *Rosa canina*'dan elde edilmiştir. Ilıman Akdeniz memleketlerinde açık şartlarda yapılan üretmelerde geniş

miktarda kullanılmaktadır. Bahçe şartlarında sera şartlarından daha iyi netice verir.

Rosa canina «Heinsohns Rekord»: 1935 yılında Almanya'da elde edilmiştir. Büyük çiçekli varyeteler için iyi bir anaçtır. Bazı polyantha ve multiflora hybridleri ile iyi anlaşmaz. Külleme hastalığına hassastır.

Rosa canina «Brögs Stachellose»: Sera şartları için iyi bir anaçtır. Uzun gelişme periyoduna sahip, obur verme kabiliyeti az, hastalık ve zararlılara karşı biraz hassastır.

Rosa canina «İnermis»: Sarıcıları da içine alan bütün varyeteler için uygun bir anaçtır. Uzun gelişme ve aşılama periyoduna sahiptir. Pas hastalığına biraz hassastır.

Rosa canina «Pfaender»: Kuvvetli ve yüksek boylu varyeteler için uygun bir anaçtır. Külleme hastalığına hassastır.

Rosa canina «Pollmers»: Kuvvetli bir anaçtır. Kurağa dayanıklı, erken ve kısa aşı periyoduna sahip, pas ve kara lekə hastalığına hassastır.

Rosa canina «Schmids İdeal»: Kaliteli bir anaçtır. Fakat hastalık ve zararlılara karşı biraz hassastır.

Rosa chinensis «Major» (R. indica «Major»): Doğu Asya memleketlerinde doğal halde yetişmekte olan Rosa chinensis'den menşei almıştır. Kurağa ve sıcağa dayanıklıdır. Kesme gül yetiştiricileri tarafından sera şartlarında da kullanılmaktadır. Çelik ile üretilir, Akdeniz memleketlerinde bilhassa Mısır'da «Nisır» adı altında kullanılmaktadır.

Rosa dumetorum «Laxa»: Rosa canina'nın bir hybrididir. Kalkerli topraklarda iyi yetişir. obur vermez, Hybrid Tea dediğimiz modern güller üzerinde iyi renk verir.

Rosa manetti (R. indica «Manetti», R. noisettiana «Manetti»): Fakir ve kuru topraklarda yetiştirilebilir, çelik ile üretilir, sera şartlarında da iyi netice verir.

Rosa multiflora: Polyantha ve sarılcı güller için kullanılan bir anaçtır. Selekte edilen dikenli ve dikensiz bir çok formları vardır. Üzerüne aşılana varyete kuvvetli gelişir fakat renk üzerine tesiri iyi değildir. Sera şartlarında kullanılmaz, doğal halde Doğu Asya memleketlerinin de yetişmektedir, hafif ve kumlu topraklarda kullanılır. Verticillium ve külleme hastalığına karşı hassastır.

Rosa rubiginosa L. (R. eglentaria L., Sweet briar): Derin kök sistemi ve uzun aşılama periyoduna sahip iyi bir anaçtır. Hybrid Tea gülleri için tavsiye edilebilir. Balkan memleketlerinde değişik isimler al-

tında yetiştirilmektedir. Batı ve Orta Avrupa memleketlerinde doğal halde yetişmektedir.

Rosa «Scherpe Boskoop» (Rosa rugosa «Hollandica») : Hümüslü topraklarda iyi netice verir, çelik ile üretilir, fazla obur vermekle beraber sera şartlarında da kullanılan iyi bir anaçtır.

Rosa polmeriana: Rosa canina'nın selekte edilmiş bir formudur, kuvvetli sürgün verir, çelik ile üretilmekle beraber tohumdan elde edilen anaçlar kullanılır, her türlü toprak şartlarında iyi gelişir.

Rosa «Dr. Huey»: Çelik ile üretilir, külleme hastalığına hassastır.

Önemli derecede gül yetiştiren memleketlere göre kullanılan anaçlar:

Hollanda'da: Rosa manetti, Rosa canina, Rosa multiflora, rosa palustris, Rosa rugosa «Hollandica».

Fransa'da: Rosa multiflora, Rosa canina, Rosa indica «Major».

İngiltere'de: Rosa canina, Rosa multiflora, Rosa polmeriana, Rosa rugosa, Rosa canina «Schmids İdeal».

Amerika'da: Rosa multiflora, Rosa «Dr. Huey», Rosa indica «Major», Rosa manetti.

Memleketimiz'de: Sera ve bahçe şartlarında Rosa canina muaffakiyetle kullanılmakla beraber bu anaca ilâveten Marmara bölgesinde Rosa indica «Major» Ege bölgesinde bazı yetiştiriciler tarafından da Rosa canina «İnermis» kültür anaçları kullanılmaktadır.

S O N U Ç L A R

Kuvvetli çiçeklenme kabiliyeti gösteren ve bol miktarda yabancı gül fidanı mevcut olan bölgelerde Rosa canina anacı iyi netice vermektedir. Çelik ile üretilen, ömrü ve çiçek verimi birinciden az olan Rosa indica «Major» ve Rosa canina «İnermis» anaçları ise ikinci derecede iyi netice veren anaçlardır.

Bunlara ilâveten memleketimizde yetiştirme şartlarına daha uygun bilhassa sera şartları için, morfolojik ve fizyolojik bakımdan yeknesaklık gösteren yeni kültür anaçlarının seçilmesi de lüzumludur.

S U M M A R Y

In regions which have lots of wild briar, Rosa canina has been gi-

ving good results. The stocks *Rosa iñdica* «Major» and *Rosa canina* «İnermis» are the ones which have been giving second good results although their life and flower produce is less than the first.

In addiation to these, it is necessary, for the new cultivated stocks, to have uniformity and genuineness, and avaiable for the conditions of growing especially under glass to be chosen in our country.

LİTERATÜR KAYNAKLARI

- 1) BAILEY, L. H. - 1963. - The Standart Cyclopedia of Horticulture. V. III. S. 3005
- 2) EVANS, O. KEİSTER. - 1968. - Rose annual. Greenfield Printing company. Ohio U. S. A.
- 3) LEEMANS, J. A. - 1964. - Rootstock for roscs. Plant Publicity. Boskoop - Holland
- 4) PARK, BERTRAM. - 1965. - Collins Guide to Roses. St. James's Place. London
- 5) SCHURZ, RAZOR. - 1967. - Encylopedia Britannica. V. 19. s. 623